

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร : กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกเพื่อสื่อสารพระราชดำริ

The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej :
Technique of Jataka Structure Adaptation for Communicate the Thoughts of
the King

คณิดา หอมทรัพย์*

Kanita Homsab

Received : May 5, 2018

Revised : December 3, 2018

Accepted : December 15, 2018

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก และศึกษาพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ที่เกิดจากกลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก ผู้วิจัยใช้ลักษณะของโครงสร้างนิทานชาดก แนวคิดในวรรณกรรมตามทฤษฎีการเล่าเรื่อง และแนวคิดเรื่องสหบทเป็นแนวทางการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีกลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก ได้แก่ 1) การตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน 2) การดัดแปลงเนื้อเรื่องหรืออดีตวัตถุ โดยการตัดเนื้อเรื่อง การตัดรายละเอียดของเรื่อง การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง การเพิ่มเนื้อเรื่อง และการคงคาถาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและการอธิบายความภาษาบาลี กลวิธีดังกล่าวได้สื่อถึงพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้แก่ 1) ศาสตร์พระราชา คือ แนวคิดวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทย 2) การสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงมีเอกลักษณ์แตกต่างจากอรรถกถาชาดกและเรื่องพระมหาชนกสำนวนอื่น ๆ ของไทยที่เคยมีมาก่อน อีกทั้งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เรื่องพระมหาชนกรูปแบบต่าง ๆ ต่อมาในสังคมไทย ทำให้นิทานชาดกมีคุณค่าและบทบาทในสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ : พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
บรมนาถบพิตร / โครงสร้างของนิทานชาดก / พระราชดำริ

*อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Lecturer at the Department of Thai Language Faculty of Humanities Naresuan University

ABSTRACT

The objectives of this study were to study the techniques of Jataka structure adaptation in The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej, and to explore the thoughts of His Majesty through this adaptation. The researcher analyzed the story according to the concepts of Jataka writing focusing on its structure, the literary concepts of narrative writing and concepts of Intertextuality. The findings revealed that the techniques comprised: 1) the omission of the reasons why Lord Buddha told a group of disciples stories and the identification of characters in Jataka telling who was who during the Lord Buddha era, and 2) adaptation of the content by omitting, changing and adding some details. However, the original major sections of the story which were written in Bali were kept and these sections were also translated in Thai. These techniques communicated the thoughts of His Majesty King Bhumibol Adulyadej as follows: 1) His Majesty's Philosophy regarding persistence, intellect and the development of Thai society, and 2) the creation of the contemporary Jataka story. This story, as a result, is uniquely different from the original story and other versions of the same story. In addition, it influenced the creation of various genres of Mahajanaka in Thai society. The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej has made Thai people realize the importance of Jataka stories and their roles in society.

Keywords : The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej / Jataka Structures / The Thoughts of His Majesty the Late King Bhumibol Adulyadej

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระมหากษัตริย์เป็นพระราชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่สังคมไทยรู้จักอย่างแพร่หลายและเป็นที่ยอมรับ เนื้อเรื่องแสดงคติธรรมเรื่องความเพียรแท้ที่จะนำบุคคลไปสู่ความสำเร็จในชีวิตผ่านเรื่องราวของพระมหากษัตริย์ผู้ไม่ละความเพียร วายน้ำอยู่ในมหาสมุทรด้วยความมุ่งมั่นเป็นเวลาถึง 7 วัน 7 คืน จนนางมณีเมขลาเหาะมาอุ้มพาพระองค์ไปขึ้นฝั่งที่เมืองมิลิลา ต่อมาพระมหากษัตริย์ได้เป็นกษัตริย์ครองเมืองมิลิลาตามความประสงค์ พระองค์ได้ฟื้นฟูต้นมะม่วงที่ชาวเมืองทำลายและก่อตั้งปุทะเลยมหาวิทยาลัยหรือโพธิยาลัยมหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันทางการศึกษา

Sujjapun. (2009, pp.75-85) กล่าวถึงที่มาของพระราชาธิราชเรื่องพระมหากษัตริย์ สรุปลงได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงนำเนื้อเรื่องมาจากอรรถกถาของพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ในพระไตรปิฎก แต่ทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องให้แตกต่างออกไปเพื่อให้อ่านเข้าใจง่าย และแสดงถึงพระราชดำริของผู้ทรงพระราชาธิราช พระราชาธิราชเรื่องพระมหากษัตริย์พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2539 รวมระยะเวลาที่ทรงพระราชาธิราชทั้งสิ้น 19 ปี (พ.ศ. 2520-2539)

นับตั้งแต่พระราชาธิราชเรื่องพระมหากษัตริย์พิมพ์เผยแพร่ มีนักวิชาการให้ความสนใจศึกษาถวีสถาบัน สร้างสรรค์พระราชาธิราชเรื่องพระมหากษัตริย์ พบว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถ

บพิตร ทรงดัดแปลงเนื้อเรื่องที่แตกต่างออกไปจากมหานกชาดกในคัมภีร์พระไตรปิฎก ทำให้พระราชนิพนธ์อ่านเข้าใจง่ายและมีความร่วมสมัย เช่น

Bamrungthai. (2003, pp.1-12) เขียนบทความวิจารณ์เรื่อง “พระมหานกพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ความงดงามแห่งวรรณกรรมสยาม ความงดงามแห่งน้ำพระราชหฤทัย” สรุปได้ว่า หนังสือพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องที่แตกต่างไปจากอรรถกถาหรือนิทานชาดก ทรงเสนอแนวสร้างสรรค์การเล่าเรื่องชาดกแปลกไปจากรูปแบบเดิม ภายใต้รูปแบบและเนื้อหาต่างๆ ตามแบบฉบับนิทานชาดก ยังมีความนัยลึกซึ้งหลายประการที่สัมพันธ์กับผู้ทรงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ ความสนพระทัยในการเกษตรกรรม ทรงโปรดงานแผนที่และการพยากรณ์อากาศ ทรงสนพระทัยและมีพระปรีชาสามารถ ทรงสนพระทัยการศึกษามาโดยตลอด และทรงถือภารกิจของแผ่นดินเป็นพระราชภาระอันสำคัญยิ่งใหญ่น้อยสิ่งอื่นใด

Chongstitvatana. (1999, pp.185-201) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระมหานก : โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย” เพื่อให้เข้าใจสารและการดัดแปลงสร้างเสริมบทพระราชนิพนธ์จากมหานกชาดกในพระไตรปิฎก พบว่าเรื่องพระมหานกมีการดัดแปลงต้นเรื่อง ได้แก่ การเพิ่มเติมคาถาที่ไม่มีในชุดทกนิคายอีก 1 บท การดำเนินเรื่องตามมหานกชาดกในส่วนของเนื้อหาที่ว่าด้วยวิริยบารมีย่างครบถ้วน แต่ได้ตัดเนื้อหาที่เหลือทั้งหมดอันเกี่ยวข้องกับมหานกนิคมบารมีของพระมหานกออกไป การเปลี่ยนแปลงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับต้นมะม่วง โดยการดัดแปลงเนื้อเรื่องมหานกชาดกให้จบลงด้วยการสถาปนาสถาบันแห่งปัญญาแทนการสละโลกออกผนวชตามขนบเดิมในมหานกชาดกนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนที่สำคัญยิ่ง การดัดแปลงดังกล่าวทำให้พระมหานกเป็นวรรณคดีพระพุทธศาสนาร่วมสมัยที่สื่อสารแตกต่างไปจากวรรณคดีพุทธศาสนาในขนบเดิม คือ เป็นการเน้นวิริยบารมียกย่องให้ชัดแจ้งเหมาะสมแก่ยุคสมัย พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญของโมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย อันหมายถึงการดำรงอยู่ “ในโลก” เพื่อบำเพ็ญหน้าที่ด้วยวิริยะและปัญญา เพื่อเกื้อกูลชาวโลกทั้งปวง

Sujapun. (2009, pp.73-109) เขียนบทความเรื่อง “พระมหานก: คำสอนจากพ่อ” สรุปได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงรักษาแบบแผนของเดิมในด้านเนื้อเรื่อง การเล่าเรื่อง สำนวนภาษา และหลักธรรมคำสอน แต่ในขณะเดียวกัน พระองค์ทรง “ปรุง” ขึ้นใหม่ โดยทรงดัดเติม และดัดแปลงเนื้อหา และสำนวนภาษาให้เหมาะสมแก่ผู้อ่านร่วมสมัย และทรงเพิ่มเติมข้อคิดคำสอนอื่น ๆ อันสะท้อนให้เห็นพระราชจริยวัตรและพระราชปณิธานในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

การศึกษาข้างต้นพบว่า การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกมีการดัดแปลงเนื้อหาจากอรรถกถาหรือนิทานชาดก แต่ยังไม่ได้อธิบายวิเคราะห์เทียบกับโครงสร้างของนิทานชาดกครอบคลุมทั้งหมด จำเป็นจะต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ชัดเจน เพื่อให้ทราบกลวิธีการสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกจากวรรณกรรมชาดกและทราบพระราชดำริที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ต้องการสื่อสารอันจะทำให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกในสังคมไทยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานก
2. เพื่อศึกษาพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหานกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสาร (Documentary research) จะแสดงผลการศึกษาวิจัยที่มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา และในการรายงานผลการวิจัยใช้แบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โครงสร้างของนิทานชาดกและแนวคิดในวรรณกรรม
3. วิเคราะห์การดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร
4. วิเคราะห์พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก
5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีจุดมุ่งเน้นในการแสดงถึงคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องวิริยะและปัญญาที่จะเป็นเครื่องนำบุคคลไปสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จทั้งในระดับปัจเจกและสังคมส่วนรวมผ่านเรื่องราวของพระมหาชนก จุดเน้นดังกล่าวของเรื่องเกิดจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกจากต้นเรื่องเดิมในอรรถกถา กลวิธีการดัดแปลงดังกล่าวนี้ได้สื่อสารถึงพระราชดำริของผู้ทรงพระราชนิพนธ์ที่ทรงคุณค่าต่อคนและสังคมไทยร่วมสมัย

1. กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ การตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน และการดัดแปลงเนื้อเรื่องหรือคติวัตถุ ทำให้พระราชนิพนธ์มีเอกลักษณ์แตกต่างจากเรื่องมหาชนกในอรรถกถาชาดกและสำนวนอื่นๆ อีกทั้งเพื่อสื่อสารพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ดังนี้

1.1 การตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกไม่เปิดเรื่องด้วยปัจจุบันวัตถุตามขนบของการเล่านิทานชาดก กล่าวคือ ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสเล่าเรื่อง แต่เปิดเรื่องด้วยการเล่าเรื่องราวหรือคติวัตถุของเรื่องพระมหาชนกทันที ดังเนื้อความว่า “ในอดีตกาลอันพันคนนวิสัยครั้งหนึ่ง พระราชาพระนามว่า มหาชนกครองราชสมบัติอยู่ในกรุงมิถิลาแคว้นวิเทหะ” (Adulyadej B, His Majesty the Late King., 2014, p.1) การตัดปัจจุบันวัตถุออกทำให้ดำเนินเรื่องได้รวดเร็ว และผู้อ่านเห็นว่า ผู้เล่าเรื่องพระมหาชนกไม่ใช่พระพุทธเจ้าอีกต่อไป แต่น่าจะเป็นผู้ทรงพระราชนิพนธ์

อีกทั้งพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกยังตัดสโมธานหรือประมุขชาดกออกไป ซึ่งเป็นส่วนนำเสนอแนวคิดเรื่องผลของกรรมในนิทานชาดกจากการที่ตัวละครในนิทานได้มาเกิดเป็นบุคคลต่างๆ ในสมัยพุทธกาลตามผลของการกระทำที่ได้ทำมา เช่น พระโพธิสัตว์ที่ได้ประกอบบุญกุศลได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การตัดสโมธานออกเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกไม่ได้ต้องการเน้นย้ำเพียงความคิดเรื่องผลของกรรมหรือแสดงเรื่องราวการบำเพ็ญบารมีในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์เท่านั้น แต่ต้องการแสดงแนวคิดอื่นๆ ด้วย

1.2 การดัดแปลงเนื้อเรื่องหรือดัดตัวตุ เนื้อเรื่องของเรื่องพระมหาชนกคือส่วนอดีตวัตถุ พบว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ดัดแปลงเนื้อเรื่องจนมีเอกลักษณ์แตกต่างจากอรรถกถาหาชนกชาดกและเรื่องพระมหาชนกสำนวนอื่นๆ ของไทยที่เคยมีมาก่อน ได้แก่ การดัดเนื้อเรื่อง การตัดรายละเอียดของเรื่อง การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง การเพิ่มเนื้อเรื่อง และการคงคาถาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและการอธิบายความภาษาบาลี ดังนี้

1) การดัดเนื้อเรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงคงเนื้อหาของเรื่องพระมหาชนกนับตั้งแต่ต้นเรื่องจนถึงพระมหาชนกทอดพระเนตรประชาชนทำลายต้นมะม่วงไว้ตามอรรถกถาหาชนกชาดก เนื้อเรื่องต่อจากนั้นซึ่งกล่าวถึงพระมหาชนกออกบวช และนางสีวลี คร่ำครวญไม่เห็นด้วยต่อการออกบวชของพระมหาชนก กระทั่งนางสีวลีเข้าพระทัยและยอมรับในเวลาต่อมา ทรงตัดออกพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจบในตอนซึ่งพระมหาชนกทรงปรารถนาจะก่อตั้งปูชนียสถานเพื่อเป็นสถาบันการศึกษา การดัดเนื้อเรื่องเช่นนี้ทำให้เนื้อเรื่องพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีความยาวไม่มาก ผู้อ่านจึงอ่านจบได้อย่างรวดเร็ว ดังเนื้อความว่า

พระราชดำรัสว่า: “เป็นพระคุณของท่านอาจารย์ เราแน่ใจว่าถึงกาลที่จะตั้งสถาบันแล้ว เป็นสังฆะที่ควรตั้งมานานแล้ว...พราหมณ์มหาศาลเห็นพ้องกับพระราชดำริ และกล่าวว่า “พระราชผู้เป็นบัณฑิต ข้าพระองค์ยังมีศิษย์ที่ตีใจได้ และจะประดิษฐาน ‘ปูชนียสถาน วิชชาลัย’ ได้นั่นอน มิถิลา ยังไม่สิ้นคนดี!” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.140)

2) การตัดรายละเอียดของเรื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเน้นการนำเสนอเรื่องพระมหาชนกอย่างกระชับ มุ่งนำเสนอสาระของเรื่อง และง่ายต่อการอ่าน ดังนั้น รายละเอียดของเรื่องตามที่ปรากฏในอรรถกถาหาชนกชาดกที่ทรงเห็นว่า ไม่สำคัญก็จะตัดรายละเอียดออก เช่น เหตุการณ์พระชนกทรงแก้อุบายพระโพลนิก เหตุการณ์พระมหาชนกขึ้นครองราชสมบัติที่เมืองมิถิลา ซึ่งในอรรถกถาหาชนกมีการบรรยายเหตุการณ์ตอนนี้อาไว้อย่างละเอียดและยืดเยื้อ แต่เรื่องพระมหาชนกสำนวนพระราชนิพนธ์จะบรรยายไว้เพียงสั้น ๆ ดังตัวอย่าง

ขุมทรัพย์ใหญ่สิบหกขุมเหล่านี้ คือ ขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ขึ้น ขุมทรัพย์ที่ดวงอาทิตย์ตก ขุมทรัพย์ภายใน ขุมทรัพย์ภายนอก ขุมทรัพย์ไม่ใชภายในไม่ใช่ภายนอก ขุมทรัพย์ข้างขึ้น ขุมทรัพย์ ขาลง ขุมทรัพย์ที่ไม่รังใหญ่ทั้งสี่ ขุมทรัพย์ในทิวเขาน้ำหนึ่งโดยรอบ ขุมทรัพย์ใหญ่ที่ปลายขนหาง ขุมทรัพย์ที่น้ำ ขุมทรัพย์ที่ยอดไม้ และธนูหนักพันแรงคนยก บัลลังก์สี่เหลี่ยมหัวนอนอยู่เหลี่ยมไหน และยังมีสิวลีราชเทวีให้ยินดี (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p. 103)

3) การเปลี่ยนเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่องตอนท้ายของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก กล่าวถึงพระมหาชนกไม่ได้ออกบวช หากแต่พระมหาชนกปรารถนาที่จะก่อตั้งปูชนียสถาน วิชชาลัย ด้วยทรงตระหนักเห็นความไม่รู้จะเป็นภัยของมหาชน พระมหาชนกจึงบำเพ็ญบารมีด้วยการมีชีวิตอยู่ในโลกของฆราวาสและทำประโยชน์เพื่อมหาชน การเปลี่ยนเนื้อเรื่องดังกล่าวนี้เป็นเอกลักษณ์ของพระราชนิพนธ์ที่แตกต่างจากเรื่องพระมหาชนกในอรรถกถาและสำนวนอื่นๆ ของไทย รวมทั้งเรื่องพระมหาชนกสำนวนต่างประเทศ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชอธิบายถึงการเปลี่ยนเนื้อหาของเรื่องพระมหาชนกไว้ว่า “พระมหาชนกจะบรรลุโมกขธรรมได้ง่ายกว่า หากได้ประกอบพระราชกรณียกิจในโลกให้ครบถ้วนก่อน” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014) นับว่าการเปลี่ยนเนื้อเรื่องใน

พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนี้เป็นจุดดึงดูดความน่าสนใจจากผู้อ่านได้ดี เพราะมีความแปลกใหม่จากเรื่องพระมหาชนกที่คนทั่วไปเคยรับรู้กันมาก่อน

4) การเพิ่มเนื้อเรื่อง ในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีการเพิ่มเนื้อเรื่องที่ไม่ปรากฏในอรรถกถาพระมหาชนก ได้แก่ การใช้เครื่องยันตกลทำลายและฟื้นฟูต้นมะม่วง การฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี และพระมหาชนกปรารถนาตั้งปฐะเลียมหาวิชชาลัย การเพิ่มเนื้อเรื่องดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพด้านเทคโนโลยีและการเกษตร รวมถึงพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ในการพัฒนาคนด้วยการทำให้มีความรู้ ดังตอนพระมหาชนกพระราชทานแนวทางการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี ความว่า

เรามีวิธีเก้าอย่างที่อาจใช้ได้ หนึ่ง เพาะเมล็ดมะม่วง สอง ถนอมรากที่ยังมีอยู่ให้งอกใหม่ สาม ปักขากิ่งที่เหมาะสมแก่การปักชำ สี่ เอากิ่งขึ้นมาเสียบยอดของต้นที่ไม่มีผลให้มีผลห้า เอาตามาต่อกิ่งของอีกต้น หก เอากิ่งมาทาบกิ่งเจ็ด ตอนกิ่งให้ออกราก แปด รมควันต้นที่ไม่มีผลให้ออกผล เก้า ทำชีวาณูสงเคราะห์ (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.132)

การเพิ่มเนื้อเรื่องวิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี นับว่าสะท้อนถึงพระอัจฉริยภาพในการพระราชนิพนธ์วรรณกรรมที่สื่อถึงผู้ทรงพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 9 แห่งบรมราชจักรีวงศ์ โดยเฉพาะวิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วงวิธีที่ 9 คือ การทำชีวาณูสงเคราะห์ หรือ การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แสดงให้เห็นพระอัจฉริยภาพในการบัญญัติศัพท์ขึ้นใหม่ ทรงเลือกใช้คำสูงเหมาะกับเนื้อเรื่อง ในขณะเดียวกันก็สะท้อนพระอัจฉริยภาพด้านเทคโนโลยี

5) การคณาภาษาบาลีไว้ในตอนที่สำคัญและอธิบายความภาษาบาลี พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงคัดคณาภาษาบาลีมาจากขุททกนิภายชาดก 10 บท และทรงเติมอีก 1 บท (Chongstitvatana., 1999, p.187) เนื้อเรื่องบางตอนในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจะปรากฏคณาภาษาบาลีเฉพาะตอนพระมหาชนกสนทนากับนางมณีเมขลาเท่านั้น การคัดคณาภาษาบาลีมาจากอรรถกถา ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีลักษณะเป็นวรรณกรรมพระพุทธานุศาสนตามความเชื่อว่าชาดกคือพระพุทธานุ ได้สร้างเสริมเนื้อเรื่องให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเน้นให้เห็นแนวคิดสำคัญเรื่องวิริยบารมีจากการปรากฏคณาภาษาบาลีเพียงบางตอนเท่านั้น

ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ยังได้อธิบายความภาษาบาลีเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจ และสามารถสื่อความตามพระราชประสงค์ของผู้ทรงพระราชนิพนธ์มายังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่าง “บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อปสสันตริ แปลว่า แลไม่เห็นฝั่งเลย บทว่า อาหุเห ได้แก่ กระทำความเพียร” (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.68) การอธิบายความภาษาบาลีดังกล่าวนี้ ช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านพระราชนิพนธ์ได้เข้าใจ ผู้ที่ไม่มีความรู้ในภาษาบาลีก็จะรู้ความหมายของคำ การที่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงเลือกที่จะอธิบายความภาษาบาลีจึงทำให้การสื่อสารสาระของเรื่องบรรลู่พระราชประสงค์ที่จะทำให้ผู้อ่านอ่านพระราชนิพนธ์ได้ง่ายขึ้น

“บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า อนโน ความว่า ดูก่อนเทวดา บุคคลเมื่อกระทำความเพียร แม้จะตายก็ย่อมไม่เป็นหนี้ คือ ไม่ถูกติเตียนในระหว่างญาติทั้งหลาย เทวดาทั้งหลาย พรหมทั้งหลาย” (Adulyadej,B,His Majesty the Late King., 2014, p.79) จะเห็นได้ว่า ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ได้ทรงอธิบายถึง “การไม่เป็นหนี้ในระหว่างหมู่ญาติ เทวดา และบิดามารดา” คือ การไม่ถูกติเตียนทั้งจากญาติ เทวดา และพรหม นับว่าได้สร้างความเข้าใจให้กับผู้อ่านที่อาจจะเกิดความสงสัย

นอกจากนี้ หากผู้ทรงพระราชนิพนธ์ทรงเห็นว่ามีความสำคัญที่อาจมีปัญหในการสื่อสารจะทรงอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจได้ด้วย ดังที่ทรงอธิบายความหมายของคำ โพธิยาถัมมหาวิชชาลัย ความว่า “คำว่า โพธิยาถัมหมายความว่า ที่อาศัยแห่งแสงสว่าง คำว่า มหาวิชชาลัย หมายความว่า ที่อาศัยแห่งความรู้อันยิ่งใหญ่” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.96) ตัวอย่างนี้ นอกจาก ทำให้ผู้อ่านอ่านพระราชนิพนธ์ได้ง่ายและเกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดแล้ว ยังสะท้อนพระอัจฉริยภาพด้านอักษรศาสตร์ ทรงมีความรู้ภาษาบาลีและสันสกฤต อันทำให้ทรงสามารถสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้อย่างงดงาม

2. พระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดก กลวิธีการดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกในพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้สื่อถึงพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้แก่ ศาสตร์พระราชาและการสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย ดังนี้

2.1 ศาสตร์พระราชา พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกได้นำเสนอแนวคิดวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรได้อย่างสง่างาม ทรงคุณค่า และสามารถนำมาปรับใช้กับการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมร่วมสมัยได้อย่างแท้จริง

การดัดแปลงเรื่องพระมหาชนกได้แสดงถึงแนวคิดเรื่อง “ความเพียรแท้” และ “ปัญญา” ที่ทุกคนพึงมีเป็นพื้นฐานของชีวิตอย่างชัดเจน ได้แก่ ความเพียรอย่างต่อเนื่องจนถึงที่สุดแม้จะยังมองไม่เห็นจุดหมาย โดยวิริยะและปัญญาเป็นคุณธรรมที่ต้องกระทำควบคู่กัน ดังเช่น การกระทำความเพียรของพระมหาชนกที่ทรงมีเป้าหมาย คือ การไปให้ถึงฝั่งของมหาสมุทร อีกทั้งทุกคนพึงมีปัญญา คือ การละความเห็นแก่ตัว ไม่ลุ่มหลงในอวิชชา เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นและมีความสุข ซึ่งปัญญาลักษณะหนึ่งที่สะท้อนผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ได้แก่ การรู้จักใช้เหตุผล ดังเนื้อความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ ความว่า “พวกนี้ชอบผลมะม่วง แต่ก็ทำลายต้นมะม่วง” (Adulyadej, B, His Majesty the Late King., 2014, p.140) ด้วยบทดังกล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า การกระทำที่ขาดการไตร่ตรอง ปราศจากความเป็นเหตุเป็นผล ก่อให้เกิดผลเสียตามมามากกว่าจะเกิดประโยชน์ ดังนั้น สิ่งที่ทุกคนพึงมีในตน คือ การรู้จักพิจารณาไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบคอบก่อนลงมือทำกิจใดๆ เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง การดัดแปลงเนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์ที่แตกต่างออกไปจากอรรถกถาพระมหาชนกชาดก จึงได้นำเสนอแนวคิดเรื่องความเพียรและปัญญาให้โดดเด่นอันเป็นคุณธรรมที่จำเป็นในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย มิใช่แนวคิดเรื่องวิริยะและเนกขัมมะ (การออกบวช) ตามอย่างต้นเรื่องในอรรถกถาชาดก

นอกจากนี้ เหตุการณ์การใช้เครื่องยนต์กลและวิธี 9 วิธีในการฟื้นฟูต้นมะม่วง แสดงถึงพระราชดำริการบูรณาการความรู้เดิมกับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาในสังคมร่วมสมัย ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักประยุกต์ความรู้ที่มีแต่ดั้งเดิมเข้ากับสภพวิทยาการใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์และถูกต้อง ดังที่วิธีการในการฟื้นฟูต้นมะม่วงนั้น มีทั้งวิธีการดั้งเดิม เช่น การเพาะเมล็ด และวิธีการแบบใหม่ เช่น การทำชีวภูมิลำไส้ ส่วนการใช้เครื่องยนต์กลซึ่งสามารถทั้งทำลายและฟื้นฟูต้นมะม่วง สะท้อนพระราชดำริว่าหากใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสมอาจจะก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณประโยชน์ การใช้เทคโนโลยีต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงผลที่จะตามมาให้รอบคอบ

ส่วนการเพิ่มเหตุการณ์พระมหาชนกปรารถนาจะก่อตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัย แสดงให้เห็นพระราชดำริว่า ความรู้เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาคนและสังคม ซึ่งนับว่าเป็นพระราชวิสัยทัศน์ที่ทันสมัยอย่างมาก ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกทุกวันนี้ ที่เจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวัตถุและวิทยาการต่างๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องก้าวให้ทัน เพื่อนำความรู้ต่างๆ มาใช้ในการ

ดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งที่ พระราชานิพนธ์ต้องการสื่อสารผ่านการเพิ่มเหตุการณ์ พระมหากษัตริย์จะก่อตั้งปูทะเลย์มหาวิทยาลัย คือ ความรู้ทั่วไปและความรู้ทางธรรมล้วนเป็นพื้นฐานที่จำเป็นของการพัฒนาคนและสังคม

แนวคิดเรื่องวิริยะและปัญญา และพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทยในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งนำเสนอผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระราชปณิธานสำคัญ คือ การดำรงความสุขของมหาชนชาวสยามด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีแนวคิดสำคัญ คือ “พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน” (Boonak., et al., 2011, p.22) ซึ่งเป็นพระราชดำริหลักในการพัฒนาคนและสังคมไทยในทุกๆ ด้าน

2.2 การสร้างสรรค์วรรณกรรมชาดกร่วมสมัย การดัดแปลงเนื้อเรื่องที่แสดงแนวคิดการบรรลุโมกขธรรมโดยการไม่ออกบวชเป็นสิ่งที่กระทำได้จริงในโลกปัจจุบัน นั่นคือ เนื้อเรื่องของพระราชนิพนธ์แสดงถึงความจริงและความเป็นไปได้จริงตามลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรมร่วมสมัย และสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมร่วมสมัย แสดงถึง “การอธิบายวิถีแห่งการบรรลุโมกขธรรมในบริบทของปัจจุบันสมัย คือ การบำเพ็ญวิริยบารมีโดยหวังช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทั้งปวงนั้น ยังจำเป็นต้องอยู่ ‘กับโลก’ และทำ ‘หน้าที่’ ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์มากกว่าการ ‘สละโลก’” (Chongstitvatana., 1999, p.195)

แม้ต้นเรื่องเดิมนั้นจะเป็นนิทานชาดกซึ่งเชื่อว่าเป็นอดีตชาติของพระพุทธเจ้าในตอนที่ยังทรงเวียนว่ายตายเกิดเพื่อสั่งสมบารมี หากแต่ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ก็ทรงเปี่ยมด้วยพระอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์เรื่องได้อย่างน่าสนใจและน่าประทับใจ สอดคล้องและสัมพันธ์กับยุคสมัย ดังที่ Rodhetbhai. (2002, p.300) กล่าวว่า

การจบเรื่องลักษณะนี้ นับว่าน่าสนใจ แปลกใหม่ เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้ แม้ว่าเรื่องจะมีได้จบลงอย่างสมบูรณ์แต่ก็มีรสชาติเพราะทั้งสาระสำคัญ คือ การจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ปัญหาความวิกฤตของสังคมว่าจะสำเร็จได้อย่างไร เป็นการจบเรื่องชนิดให้คนอ่านคิดเอาเองตามแบบนิยมของเรื่องสมัยใหม่

นอกจากนี้ การเพิ่มเติมเนื้อหาเรื่องเครื่องยันตกล วิธีการฟื้นฟูต้นมะม่วง 9 วิธี ทำให้เนื้อเรื่องมีความทันสมัยจากการกล่าวถึงวิทยาการของโลกยุคปัจจุบัน นับว่าทำให้นิทานชาดกมีสีสันและน่าสนใจ แสดงความเป็นวรรณกรรมแห่งยุคสมัยใหม่ได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการตัดเนื้อเรื่องและรายละเอียดของเรื่องที่ไม่จำเป็นออกไปทำให้ดำเนินเรื่องได้อย่างกระชับ สัมพันธ์กับรสนิยมการอ่านของคนในสังคมร่วมสมัยที่ต้องการทราบเนื้อหาสาระหลักของเรื่องทันที

ส่วนการตัดปัจจุบันวัตถุและสโมธาน รวมทั้งการแทรกคาถาบาลีไม่มาก ปรากฏเฉพาะบางตอนเท่านั้น ช่วยลดความรู้สึกรู้สึกของผู้อ่านต่อชาดกว่าเป็นเรื่องโบราณ เก๋ไก๋ และมีขนบการเล่าเรื่องแบบเดิมที่เคยพบเห็นมา ชาดกความแปลกใหม่ ทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีการดำเนินเรื่องที่ทันสมัยและมีตอนจบที่กระตุ้นให้ผู้อ่านได้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองเพื่อค้นหาสาร เนื้อหาของเรื่องจึงน่าค้นหา และท้าทายความคิดของคนในสังคมร่วมสมัยไม่น้อย ดังเนื้อความท้ายเรื่องว่า “มิถิลาไม่สิ้นคนดี” ซึ่งหมายถึงคนไทยทุกคนที่ต้องช่วยพัฒนาสังคมให้เป็น “สังคมอุดมปัญญา” ด้วยการชี้แนะแนวทางที่ถูกที่ควรด้วย “ศาสตร์พระราชา” สอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า มิได้มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนคิดว่าพระองค์คือพระมหาชนก หากแต่มีพระราชประสงค์ให้ประชาชนทุกคนเป็นดังพระมหาชนก (Sujjapun., 2009, p. 51) และการเล่าเรื่องด้วยภาษาร้อยแก้ว ยังทำให้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีลักษณะเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่นิยมการใช้ภาษาร้อยแก้ว และเป็นรสนิยมการอ่านในปัจจุบัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การดัดแปลงโครงสร้างของนิทานชาดกกับเอกลักษณ์ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก การดัดแปลงพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจากโครงสร้างของนิทานชาดกทำให้พระมหาชนกสำนวนนี้ แตกต่างจากอรรถกถาชาดกและเรื่องมหาชนกของไทยสำนวนอื่นๆ มีเอกลักษณ์ทางด้านเนื้อเรื่อง แนวคิด และวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เรื่องพระมหาชนกรูปแบบอื่นๆ ในสังคมไทย การดัดแปลง โครงสร้างของนิทานชาดกจึงได้ทำให้เกิดเป็นพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกที่ประสบความสำเร็จและได้รับความ นิยมแพร่หลาย ซึ่งมีเพียงในรูปแบบหนังสือพระราชนิพนธ์เท่านั้น หากยังมีรูปแบบอื่นๆ ด้วย ได้แก่ หนังสือ การ์ตูน การ์ตูนแอนิเมชัน ละครเวทีและนาฏยลีลา บทเพลง ดังที่ Mahavarakorn. (2013, pp.139-163) เขียน บทความวิจัยเรื่อง “นาฏยลีลาพระมหาชนก : การสร้างสรรค์รูปแบบการนำเสนอชาดกในสังคมไทย” พบว่า นาฏยลีลาเรื่องพระมหาชนกดำเนินเรื่องตามบทพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก อีกทั้งสะท้อนให้เห็น พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ว่าทรงมีความเข้าใจ พระราชนิพนธ์ในนิทานชาดกเป็นอย่างดี การพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกจึงได้ทรงปรับเปลี่ยนเรื่อง พระมหาชนกตามโครงสร้างหรือองค์ประกอบของนิทานชาดกในแต่ละส่วน นับว่ามีความสร้างสรรค์เพราะยัง สามารถคงลักษณะเดิมของความเป็นนิทานชาดก ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอความ “ใหม่” ได้อย่าง กลมกลืนและน่าชื่นชม ส่วน Ratchatakorntakoon. (2018, pp.70-90) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าที่ ดัดแปลงจากบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช : การศึกษาใน ฐานะวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ” พบว่า เรื่องเล่าที่เกิดจากการผลิตซ้ำบทพระราชนิพนธ์พระมหาชนก ได้แก่ บทอ่านเรื่อง “บทสำหรับแสดงและบทสำหรับอ่านเรื่องพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2541 ลิเก เรื่อง “ลิเกการกุศลเรื่องพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2543 ละครเวที เรื่อง “พระมหาชนกมหานาฏกรรม เฉลิมพระเกียรติ” เผยแพร่เมื่อปี 2549 สื่อผสม เรื่อง “ละครเวทีพระเกียรติพระมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2556 การแสดงวงออเคสตราประกอบการวาดทราย เรื่อง “ซิมโฟนีอุปรากรพระมหาชนก”เผยแพรเมื่อปี 2556 การแสดงประกอบแสง สี เสียง เรื่อง “พระมหาชนกเดอะพีโนลโหลโซว” เผยแพร่เมื่อปี 2557 และการ์ตูน แอนิเมชัน เรื่อง “การ์ตูนแอนิเมชันมหาชนก” เผยแพร่เมื่อปี 2557

2. พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกับการสื่อสารพระราชดำริ พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก นำเสนอแนวคิดสำคัญตามหลักพระพุทธศาสนาเรื่องวิริยะและปัญญา และแนวพระราชดำริการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งเป็นความคิดที่ทันสมัยและเหมาะกับยุคสมัย ทำให้นิทานชาดกยังมีบทบาทและคุณค่าในบริบทสังคมไทยร่วม สมัย พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้ทรง “ปลุก” ให้ชาดกกลับฟื้นมี “ชีวิต” อยู่ในสังคมวัฒนธรรมไทยอีกครั้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Naknuan. (2017, pp. 73-97) เขียน บทความวิจัยเรื่อง “พระราชนิพนธ์ ‘พระมหาชนก’ การสืบทอดและการสร้างสรรค์วรรณคดีชาดกในบริบท สังคมไทยร่วมสมัย” พบว่า พระราชนิพนธ์พระมหาชนกเป็นวรรณคดีชาดกสมัยใหม่อันยืนยันการดำรงอยู่ของ ทศชาติชาดกได้อย่างชัดเจน

พระราชดำริที่สื่อสารผ่านพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความเพียรและ ปัญญา นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นในสังคมร่วมสมัย ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่ง อย่างรวดเร็ว ทุกคนปรารถนาความสำเร็จ จนละเลยคุณธรรม ไม่สนใจคนรอบข้าง ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของ จักรวาล และมักง่าย ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและค่านิยมของคนยุคใหม่ นับว่าเป็นสภาวะการณ์ที่น่าหวั่นกลัว เพราะคนจะ แปรปรวนจากสังคม เห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงศีลธรรม และขาดการพัฒนาตนเองเพื่อเผชิญกับอุปสรรคปัญหา ต่างๆ อย่างกล้าหาญ เรื่องราวของพระมหาชนกที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

บรมนาถบพิตร ได้ทรงสื่อสารมายังประชาชน จึงนับว่าได้เป็นการแสดงให้เห็นแบบอย่างของผู้ประสบความสำเร็จที่เชื่อมั่นในศักยภาพความเป็นมนุษย์ของตนเองโดยมีคุณธรรมเป็นเข็มทิศนำทางชีวิต และมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะไปถึงเป้าหมายได้เช่นเดียวกับพระมหาชนก สอดคล้องกับที่ Chongstitvatana. (1999, pp.89-190) เขียนบทความวิจัยเรื่อง “พระมหาชนก : โมกขธรรมแห่งปัจจุบันสมัย” กล่าวว่า

การที่พระพุทธราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกกล่าวเน้นเรื่องการอยู่ในโลกเพื่อบำเพ็ญวิริยบารมีและประโยชน์ให้ครบถ้วนสมบูรณ์แทนการออกผนวชนั้น นับว่าสอดคล้องกับอุดมคติของสังคมปัจจุบันมากกว่า ...เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน คือ สภาพการณ์ของสังคมปัจจุบัน ทั้งสังคมระดับชาติและระดับโลกอยู่ในสภาพที่ถูกรุมเร้าด้วยปัญหาต่างๆ อันเป็นอันตรายต่อมนุษยชาติอย่างยิ่ง ปัญหาทั้งด้านสภาพแวดล้อมและสภาพจิตใจของมนุษย์อาจกล่าวได้ว่าอยู่ในขั้นวิกฤติ ดังนั้นจึงเป็นสังคมที่ต้องการความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ร่วมกันแก้ปัญหาจากผู้มีปัญญาด้วยความกล้าหาญและเสียสละเพื่อส่วนรวม วิริยบารมีอันบริสุทธิ์และประกอบด้วยปัญญาดังที่พระมหาชนกประพจน์มาตลอดแล้วนั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแก่กาลสมัยอย่างยิ่ง

ชาดกเรื่องพระมหาชนกที่ถูกปลุกให้มีชีวิตอีกครั้งในสังคมวัฒนธรรมไทย จึงแสดงถึงพระราชดำริอันแท้จริงและเปี่ยมด้วยความบริสุทธิ์แก่มหาชนในการปลุกสำนึกทั่วไปและสำนึกรู้ทางธรรมให้เกิดมีขึ้นในคนไทยสามารถเป็นบุคคลที่พัฒนาตนและสามารถพัฒนา ขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติได้ต่อไป

อนึ่ง การสร้างสรรค์พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทต้นเรื่อง คือ อรรถกถามหาชนกในคัมภีร์พระไตรปิฎก ผู้ทรงพระราชนิพนธ์ยังคงเนื้อเรื่องและแนวคิดบางส่วนตามมหาชนกชาดก ในขณะเดียวกัน บริบทของสังคมไทยร่วมสมัยก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการดัดแปลงตัวบทต้นเรื่องเพื่อสื่อ “สาร” ตามบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนตัวบทให้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่อ่านได้ง่ายขึ้น รวมทั้งการนำเสนอพระราชดำริที่เหมาะสมและนำไปใช้ได้จริงในการเผชิญปัญหาต่างๆ ของคนยุคใหม่ ส่งผลให้พระราชนิพนธ์เผยแพร่ในสังคมไทยได้อย่างกว้างขวางและได้รับความนิยม แม้พระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกมีที่มาจากต้นเรื่องในพระไตรปิฎก หากได้ประกอบสร้างความหมายของตัวบทใหม่ โดยการเชื่อมโยงตัวบทกับบริบททางวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิจัยพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนกในประเด็นภาษาวรรณศิลป์ การศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องพระมหาชนกในรูปแบบละครเวที หนังสือการ์ตูน และการ์ตูนแอนิเมชัน และการศึกษาเปรียบเทียบกับเรื่องพระมหาชนกสำนวนของต่างประเทศ
2. การใช้ประโยชน์ด้านการวิจัยและการเรียนการสอน นักวิชาการหรือนักวิจัยนำผลการวิจัยไปพัฒนาหัวข้อวิจัยเรื่องใหม่ของพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก หรือ นำไปใช้อ้างอิง และครูหรืออาจารย์สามารถนำผลการวิจัยไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน

References

- Adulyadej, B, His Majesty the Late King. (2014). *The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej*. (6 th ed.). Bangkok : Amarin Printing & Publishing Public Company Limited.

- Bamrunghai, V. (2003, January-June). The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej The beauty of Siam literature The beauty of kindness of King. **Journal of Humanities Naresuan University**, 7(1), 1-12.
- Boonkhajon, T. (2006). **Comparative Literature: Paradigms and Methods**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Boonak, P., et al. (2011). **His Majesty King Bhumibol Adulyadej : The Prodigious Ability of Management**. Bangkok : Chulalongkorn University Press.
- Chongstitvatana, S. (1999, December). The Story of Mahajanaka: Nirvana of Modernity. **Journal of Thai Language and Literature**, 16, 185-201.
- Mahavarakorn, S. (2013, February-July). The Performance of Mahajanaka creativity of Jatakas in Thai society. In **Journal of Thai Studies**, 9(1), 139-163.
- Naknuan, N. (2017, July-December). The Story of Mahajanaka by His Majesty King Bhumibol Adulyadej : The Transmission and Creativity of Jataka Literature in Contemporary Thai Society. **Journal of Thai Studies**, 13(2), 73-97.
- Pengpala, P. (1992). **The Jataka and Thai literary works**. (3 rd ed.). Bangkok : Ramkhamhaeng University Press.
- Prachakun, N. (2009). Intertextuality. In **Buried in the alphabet Return to the mind volume 1 Literature** (pp. 329-336). Bangkok : Read and speak.
- Ratchakorntrakoon, R. (2018, May-August) Narratives Adapted from the Story of Mahajanaka of King Bhumibol : A Study as Panegyric Literature. **Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University**, 26(51), 70-90.
- Rodhetbhai, C. (2002). **The Prodigious Ability of Thai Kings in the Creation of Language and Literature**. Nakhon Pathom : Nakhon Pathom Rajabhat University.
- Sujjapun, R. (2009). The Story of Mahajanaka : Teachings from the father. In **From old to new Thai Literature Not Ending** (pp. 73-109). Bangkok : Srinakharinwirot University Press.
- Tailangkha, E. (2003). **Science and art of Narrative**. (2 nd ed.). Bangkok : Kasetsart University Press.